

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Αναζητώντας την αλήθεια στη ζωή μας

Το βιβλίο των Θρησκευτικών της Στ' τάξης του Δημοτικού σχολείου είναι το αποτέλεσμα της τριχρόνης συνεργασίας της συγγραφικής ομάδας, η οποία αποτελούνταν από τον κ. Κωνσταντίνο Δεληκωσταντή καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Αθήνας και από τους εκπαιδευτικούς Ιωάννα Κομνηνού και Κωνσταντίνο Γούλα.

Κατά τη συγγραφή του βιβλίου λάβαμε υπ' όψιν μας τις υποδείξεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, όπως αυτές αναλύονται διεξοδικά στα αντίστοιχα Δ.Ε.Π.Π.Σ. και (Α.Π.Σ.)¹, αλλά και τις σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις για τη διδακτική προσέγγιση του μαθησιακού αγαθού. Για τη συγγραφή του διδακτικού αυτού εγχειριδίου συμβουλευτήκαμε συναδέλφους που διδάσκουν στην αντίστοιχη τάξη του Δημοτικού, οι οποίοι ανέλαβαν πρόθυμα να διδάξουν πειραματικά κάποιες ενότητες κατά τη διάρκεια των χρόνων της συγγραφής. Αφού συγκεντρώσαμε έναν ικανό αριθμό παρατηρήσεων από ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα πληθυσμού, προχωρήσαμε στις αντίστοιχες τροποποιήσεις και βελτιώσεις μέχρι το βιβλίο των Θρησκευτικών να καταλήξει στις σχολικές τάξεις του ελληνικού σχολείου.

Αν θα θέλαμε να σας παρουσιάσουμε κάποια από τα βασικά χαρακτηριστικά του βιβλίου των Θρησκευτικών της Στ' τάξης του Δημοτικού, θα λέγαμε ότι αυτά μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

1. Ο **τίτλος** του βιβλίου² εύστοχα μας παραπέμπει σε δύο βασικές έννοιες: την έννοια της Αλήθειας και την έννοια της αναζήτησης. Εύκολα μετά μπορούμε να παρακολουθήσουμε την εκδίπλωση των άλλων εννοιών, όπως αυτές προκύπτουν από αυτή την αναζήτηση της αλήθειας μέσα στην καθημερινότητά μας, στη ζωή μας.
2. Ως προς το **Περιεχόμενο** βασικό μας μέλημα ήταν η επιλογή ουσιαστικής γνώσης, λόγω της περιορισμένης έκτασης του βιβλίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι όλα τα σχολικά βιβλία είναι σαφώς μικρότερα σε έκταση από αυτά που διδάσκονται σήμερα. Γι' αυτό το λόγο και πολλές από τις

¹ Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ.) Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, ΦΕΚ: 1366, τ.Β' 18-10-2001 / 1373, τ.Β', 18-10-2001 1374, τ.Β', 18-10-2001 / 1375, τ.Β', 18-10-2001 / 1375, τ.Β', 18-10-2001 / 1376, τ.Β', 18-10-2001.

² «Αναζητώντας την αλήθεια στη ζωή μας».

εισαγωγικές ιστορίες, που λειτουργούσαν ως αφορμήσεις για την ανάπτυξη του περιεχομένου των επιμέρους ενότητων, έχουν παραλειφθεί. Προς αυτή την κατεύθυνση μας οδήγησαν και οι παρατηρήσεις πολλών δασκάλων για τη σύγχυση που δημιουργούσαν αυτές οι διηγήσεις στους μικρούς μαθητές, οι οποίοι δεν μπορούσαν να αντιληφθούν ποιο ήταν το μάθημα που έπρεπε να συγκρατήσουν στη μνήμη τους. Δεύτερος βασικός άξονας ανάπτυξης του περιεχομένου ήταν η συμβατότητα της επιστημονικής ορθότητας με την ηλικία των μαθητών. Από την διδακτική μας εμπειρία έχουμε διαπιστώσει ότι, συχνά στο μάθημα των Θρησκευτικών θυσιάζεται ο πλούτος της Θεολογίας της Εκκλησίας μας στο βωμό μιας παιδαγωγικής που θεωρεί ότι όσο πιο απλό (ή απλοϊκό αν θέλετε) είναι το μάθημα, τόσο πιο εύκολα θα γίνει αγαπητό από τους μαθητές. Είναι όμως αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι οι μαθητές απορρίπτουν στις τάξεις του Γυμνασίου ή του Λυκείου το μάθημα, θεωρώντας ότι μεταδίδει «απλοϊκές» αντιλήψεις, οι οποίες όχι μόνο συγκρούονται με τις σύγχρονες επιστημονικές θεωρίες αλλά και είναι κάπως «αναχρονιστικές». Λαμβάνοντας όλα αυτά σοβαρά υπόψιν μας θεωρήσαμε ότι οι μαθητές στην τελευταία τάξη του Δημοτικού μπορούν να διδαχθούν και να αντιληφθούν βασικές αλήθειες της πίστης μας, όπως αυτές διδάσκονται στην Αγία Γραφή και αναπτύσσονται από τους Πατέρες της Εκκλησίας μας. Πάντοτε όμως είχαμε ως προϋπόθεση την αντίστοιχη ανάπτυξη της αντιληπτικής ικανότητας των μαθητών.

Τρίτο βασικό στοιχείο της ανάπτυξης του περιεχομένου ήταν η διάχυση της διαθεματικότητας –διεπιστημονικότητας, κυρίως σε διαθεματικές δραστηριότητες και σχέδια εργασίας, που προτείνουμε. Ακολουθώντας την προωθημένη διεπιστημονικότητα-διαθεματικότητα, που αποτελεί βασική καινοτομία της συγγραφής των νέων βιβλίων, φροντίσαμε σε όλες της ασκήσεις –δραστηριότητες των επιμέρους ενότητων να υπάρχουν διαθεματικές προσεγγίσεις του μαθησιακού αγαθού. Εύκολα θα διαπιστώσετε τη συμβατότητα ασκήσεων και δραστηριοτήτων με το περιεχόμενο της διδακτικής ενότητας και με τις γενικές αρχές της διαθεματικότητας.

Τέταρτη προϋπόθεση της συγγραφής ήταν η προώθηση ανάπτυξης δεξιοτήτων και στάσεων. Σε όλες τις διδακτικές ενότητες προβλέπονται δραστηριότητες που συμβάλουν στην επίτευξη αυτού του σκοπού.

Τέλος πάντοτε επιδιώκαμε να επιτύχουμε τη σύνδεση με το περιβάλλον και την καθημερινή ζωή των μαθητών. Αλήθειες οι οποίες δεν έχουν αναφορά στη ζωή μας, αποτελούν αντικείμενο θεωρητικού στοχασμού χάνοντας έτσι τη βασική τους ιδιότητα, τον ολόπλευρο φωτισμό της καθημερινότητάς μας.

3. Η **δομή και η οργάνωση** του περιεχομένου ακολούθησε τις βασικές αρχές που πρότεινε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο σε όλους τους συγγραφείς των σχολικών εγχειριδίων. Έτσι είναι εύκολα αντιληπτή η διαβάθμιση και συνοχή ενοτήτων (βασικός ενοποιητικός άξονας ανάπτυξης των ενοτήτων είναι αναζήτηση της αλήθειας και η βαθμιαία ανίχνευσή της στην καθημερινή μας ζωή). Επιπλέον επιδιώξαμε τη σύνδεση με προηγούμενη γνώση ή με γνώση άλλων μαθημάτων, των οποίων το περιεχόμενο βοηθούσε στη διεπιστημονική προσέγγιση του μαθήματος. Στην οργάνωση της διδακτικής ύλης είναι εμφανής η συνοχή του περιεχομένου κάθε ενότητας με παραθέματα, εικόνες, ασκήσεις και δραστηριότητες. Σε κάθε ενότητα υπάρχει κατάλληλος αριθμός ερωτήσεων διαβαθμισμένης δυσκολίας (3-5 ερωτήσεις, κλειστού και ανοιχτού τύπου). Σε όλες τις ασκήσεις αυτές είναι έκδηλη η προώθηση της ανάληψης πρωτοβουλιών με ομαδικές εργασίες και δραστηριότητες.

Ερωτήσεις – Ασκήσεις

1. Να βρείτε τις κρυμμένες λέξεις:

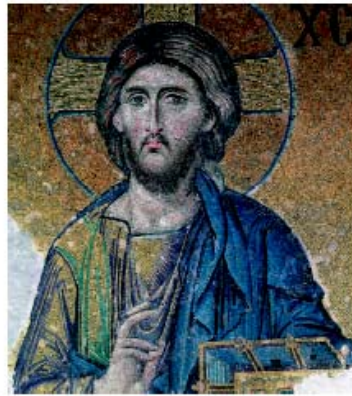
ΔΡΤΡΑΓΙΚΟΙΠΟΙΗΤΕΣ
ΟΛΦΙΛΟΣΟΦΟΙΠΟΛΗ
ΙΘΑΛΗΣΚΜΝΟΚΕΜΚΟ
ΙΛΟΠΘΡΗΣΚΕΙΕΣΠΟΙΜ
ΟΚΟΒΕΛΛΕΡΕΦΟΝΤΗΣ
ΑΝΑΣΙΜΕΝΗΣΗΝΘΘ
ΣΩΚΡΑΤΗΣΘΚΕΠΟΣ

2. Στον αρχαίο μύθο «Βελλεροφόντης», που έγινε τραγωδία από τον Ευριπίδη, ο ήρωας πάνω σε ένα φτερωτό άλογο, τον Πήγασο, πετάει στον Ουρανό για να ανακαλύψει τα μυστήρια των θεών. Τελικά, οι θεοί τον τιμωρούν κατακρημνίζοντάς τον από τα σύννεφα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση οι θεοί κρατούν ζηλότυπα τα μυστικά τους και δεν τα αποκαλύπτουν στους ανθρώπους. Συμβαίνει το ίδιο με το Θεό του Χριστιανισμού; Να τεκμηριώσετε την άποψή σας.

3. Στην αρχαία Αθήνα υπήρχε ένας βωμός αφιερωμένος στον «άγνωστο Θεό». Ποιος είναι ο λόγος που οδήγησε τους Αθηναίους να χτίσουν έναν τέτοιο βωμό; Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες για το βωμό αυτό;

Ουσιαστικό στοιχείο της δομής των ενοτήτων είναι η σαφήνεια των στόχων/βασικών σημείων της ενότητας που έχουν λάβει τη μορφή προκαταβολικών οργανωτών. Τέλος επιδιώκεται η αναπλαισίωση της επιστημονικής γνώσης σε σχολική με τη χρήση γλώσσας ανάλογης με την ηλικία (υπάρχει φυσικά Γλωσσάριο στο τέλος του βιβλίου αλλά και επεξήγηση όρων στην ίδια τη σελίδα, όπου ο μαθητής τους συναντά).

4. Το **εικαστικό μέρος** ήταν για εμάς αιτία έντονου προβληματισμού σε όλη τη διάρκεια της συγγραφής. Επιδιώξαμε την υψηλή αισθητική αλλά και την ελκυστικότητα των χρησιμοποιούμενων απεικονίσεων. Χρησιμοποιήσαμε χρώματα ζεστά και διακριτικά για τα περιγράμματα και τα πλαίσια και μειώσαμε την ένταση και την ποσότητα των χρωμάτων. Ως επί το πλείστον χρησιμοποιήσαμε βυζαντινές εικόνες. Όλα τα είδη της βυζαντινής εικονογραφίας χρησιμοποιούνται σε όλη την έκταση του βιβλίου: φορητές εικόνες, ψηφιδωτά, τοιχογραφίες,

χειρόγραφα αλλά και εικόνες και σύμβολα άλλων δογμάτων και θρησκειών.

Φυσικά δεν παραλείψαμε τα σκίτσα, για τα οποία εργάστηκε η επαγγελματίας σκιτσογράφος Μάρω Μίτσιου. Δώσαμε όμως την ευκαιρία και σε μικρούς μαθητές να κοσμήσουν με τα σκίτσα τους το βιβλίο. Η 37^η ενότητα για τον άγιο Κοσμά τον Αιτωλό είναι αποκλειστικά εικονογραφημένη από παιδιά. Φωτογραφίες από όλο τον κόσμο με σκηνές της καθημερινής ζωής και όχι μόνο, δίνουν στους μαθητές την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή και με μια άλλη μορφή τέχνης.

5. Η **τεχνική αρτιότητα** του βιβλίου των Θρησκευτικών της Στ'τάξης του Δημοτικού επιτυγχάνεται όχι μόνο με τους προκαταβολικούς οργανωτές, για τους οποίους κάναμε λόγο πιο πάνω, αλλά και με την επαρκή και σαφή διάκριση των υποενοτήτων (πλαγιότιτλοι).

4. Μία συνάντηση με την Αλήθεια

- *Οι πρώτοι μαθητές του Χριστού, Ανδρέας και Ιωάννης, μεταφέρουν το μήνυμα της Αλήθειας και σε άλλους ανθρώπους*
- *Ο Φίλιππος μιλάει για το Μεσσία Χριστό στο φίλο του Ναθαναήλ, ο οποίος αποφασίζει να τον γνωρίσει από κοντά*
- *Ο Ναθαναήλ πιστεύει στο Χριστό, που υπόσχεται σε όσους τον ακολουθήσουν την αποκάλυψη της Αλήθειας*

Ο τίτλος κάθε κεφαλαίου αναγράφεται σε κάθε ενότητα (κάθετα στο πλάι με συγκεκριμένο χρώμα για κάθε κεφάλαιο). Κάθε κεφάλαιο ξεκινά από νέα σελίδα, όπου αναγράφεται ο τίτλος του κεφαλαίου και μια εικόνα συνδέει το περιεχόμενο με το εικαστικό μέρος. Στο τέλος κάθε ενότητας υπάρχει παράθεμα, το οποίο ο εκπαιδευτικός μπορεί να το αξιοποιήσει με πολλούς τρόπους μέσα στην τάξη. Μπορεί δηλαδή να ξεκινήσει ακόμα και το μάθημα από το παράθεμα και να προχωρήσει στην παρουσίαση της ενότητας. Στα παραθέματα έχουμε συμπεριλάβει αποσπάσματα: από την Αγία Γραφή (πρωτότυπο και απόδοση), από έργα των Πατέρων της Εκκλησίας μας, από συγγραφές συγχρόνων θεολόγων αλλά και άλλα κείμενα σχετικά με το περιεχόμενο των ενοτήτων.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ

«Ἐγὼ εἰμὶ τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς»

«Ἐγὼ εἰμὶ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Εκείνος που με ακολουθεῖ δε θα περπατήσει στο σκοτάδι ἀλλὰ θα ἔχει τὸ φῶς τῆς ζωῆς».

Ἰωάν. 8,12

«Με τὸν ἴδιο τρόπο που ἡ κιβωτός μέσα ἀπὸ τὰ ὀρμητικὰ νερά διέσωζε ὅσους βρίσκονταν μέσα, ἔτσι καὶ ἡ Ἐκκλησία σώζει ὅλους ὅσους βρίσκονται σε κίνδυνο. Ἡ κιβωτός ἀπλῶς διέσωζε τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία κάνει κάτι παραπάνω. Ποιο εἶναι αὐτό; Ἡ κιβωτός, ὅταν παρέλαβε ἀλόγα διέσωσε ἀλόγα, ἡ Ἐκκλησία ὅταν δέχεται ἀλόγους (παράλογους) ἀνθρώπους δὲν τοὺς σώζει ἀπλῶς, ἀλλὰ τοὺς κάνει καὶ ἀλλάζουν. Εἶναι σαν νὰ παίρνει ἡ Ἐκκλησία κάποιον που μοιάζει με κοράκι καὶ τὸν κάνει νὰ συμπεριφέρεται μετὰ σαν περιστέρι, σαν νὰ παίρνει κάποιον που μοιάζει με λύκο καὶ τὸν κάνει ἀκάκο σαν πρόβατο».

Ἰωάννης Χρυσόστομος, *Εἰς τὸν σεισμόν καὶ εἰς τὸν πλούσιον καὶ εἰς τὸν Λάζαρον καὶ πόθεν ἡ δουλεία ἐγένετο*

Σημαντικὸ στοιχεῖο τῆς τεχνικῆς ἀριότητος ἦταν ἡ πλήρης ἀναγραφὴ ὅλων τῶν στοιχείων τῶν εἰκόνων. Ὁ μαθητὴς μπορεῖ νὰ πληροφορηθεῖ ὄχι μόνον τὸν τίτλο, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος τῆς τέχνης (π.χ. μικρογραφία, τοιχογραφία...), τὸ χρόνο, τὸ δημιουργό καὶ τὸν τόπο, ὅπου τὸ συγκεκριμένο ἔργο βρίσκεται σήμερα.

Εἰκ. 29^η: Ὁ αυτοκράτορας Μαρκιανὸς ἀνάμεσα σε ἐπισκόπους τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Μικρογραφία ἀπὸ χειρόγραφο τοῦ 16ου αἰ. μ.Χ., Μονὴ Βατοπαιδίου, Ἅγιον Ὄρος.

Φυσικὰ στὸ τέλος τοῦ βιβλίου ὑπάρχει Κατάλογος Εἰκόνων καὶ Γλωσσάριο.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

- Άβαραι:** Ασιατικός νομαδικός λαός, που ίδρυσε τον 6ο αιώνα μ.Χ. βασίλειο στην περιοχή της σημερινής Ουγγαρίας.
- Αισχύλος (525-456 π.Χ.):** Αθηναίος τραγικός ποιητής. Από το έργο του σώζονται επτά τραγωδίες.
- ανάθεμα:** βαριά εκκλησιαστική ποιηή αποβολής προσώπου, αιχμαστικής ή αιρετικής ομάδας από το σώμα της Εκκλησίας.
- Αναξμανδρος (610-547 π.Χ.):** φιλόσοφος από τη Μίλητο. Θεωρούσε αρχή των πάντων το «άπειρον».
- Αναξμένης (585-528 μ.Χ.):** φιλόσοφος από τη Μίλητο. Θεωρούσε αρχή των πάντων τον «αέρα».
- Απολλώδης:** Εβραϊός λόγιος από την Αλεξάνδρεια, που αναφέρεται στις Πράξεις των Αποστόλων και στις Επιστολές του Παύλου, ο οποίος τον ονομάζει «διδάκονον» της πίστωσης των Κορινθίων και συνεχιστή του έργου του.
- Απόλυτο:** ό,τι υπάρχει ανεξάρτητα από οποιοσδήποτε περιορισμούς, το αυτοτελές, το ολοκληρωμένο, η αρχή των πάντων. Στη Θεολογία το Απόλυτο
- Μεγάλου, σύζυγος της Ηρωδιάδας. Θανάτωσε τον Ιωάννη τον Πρόδρομο και ανέκρινε το Χριστό.
- Θαλής ο Μιλήσιος (624-546 π.Χ.):** ένας από τους επτά σοφούς της αρχαίας Ελλάδας. Ιδρυτής της Ιωνικής Σχολής στη Φιλοσοφία. Θεωρούσε το νερό ως πρώτη αρχή των πάντων.
- Ιάκωβος:** μαθητής του Χριστού, ο λεγόμενος «Αδελφόθεος».
- ιμάμης:** ο αρχηγός της μουσουλμανικής κοινότητας των πιστών, που ηγείται όλων των θρησκευτικών και κοσμικών δραστηριοτήτων της.
- Ίωνες Φιλόσοφοι:** Οι πρώτοι Έλληνες φιλόσοφοι (6^{ος} αι. π.Χ.) στην Ιωνία της Μικράς Ασίας (Θαλής, Αναξμανδρος, Αναξμένης, Ηράκλειτος), οι οποίοι έθεσαν το ερώτημα για την πρώτη αρχή του κόσμου.
- καθεδρικός ναός:** ο κεντρικός, μητροπολιτικός ναός στην έδρα του επισκόπου.
- καθηγούμενος:** ηγούμενος ανδρικής μονής.
- Καθολικός:** Ο κεντρικός ναός της μονής, το κέντρο της λατρευτικής ζωής των μοναχών.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

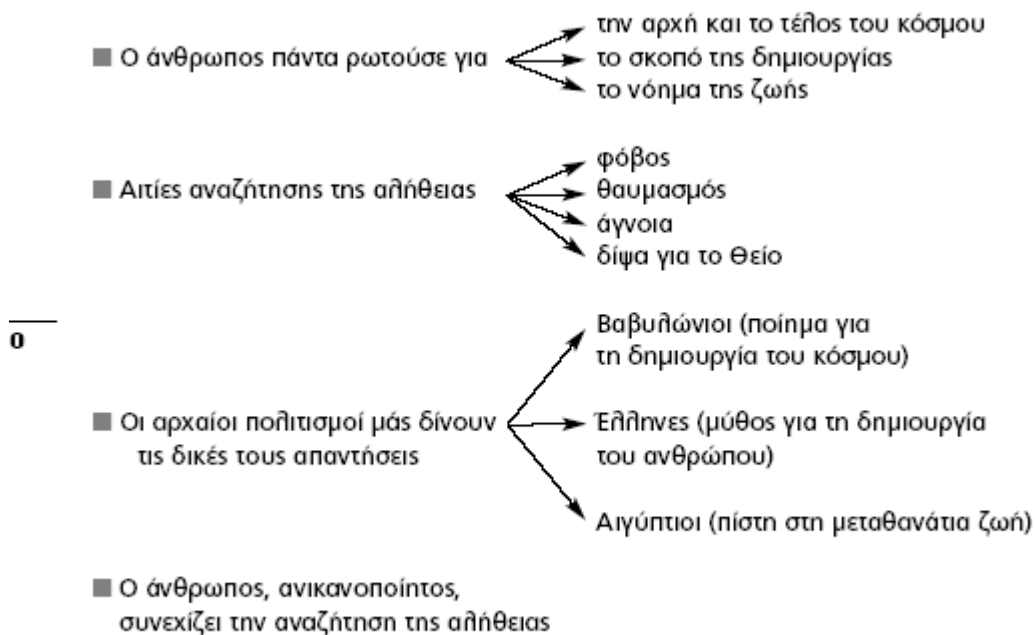
- Εικ. 1, 2, 3, 8, 9, 11, 16, 19, 25, 33, 34, 41, Ελληνική Τέχνη, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1994 κ.εξ.
- Εικ. 5, 10, 13, 20, 26, 30, 31, 32, 35, 36, 45, 47, 48, 63, Ο Θεσσαυρός της Ορθοδοξίας, 2000 χρόνια, Ιστορία – Μνημεία – Τέχνη. Η δόξα και το μεγαλείο της Ορθοδοξίας, τόμ. Α' και Β', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2000.
- Εικ. 12, 14, 15, 21, 23, 24, 39, Ε. Πρωτοπαπαδάκη – Παπακωνσταντίνου (επιμ.), Παραβολαί του Κυρίου και Θείκαί τνές κλίσεις, Αθήνα 1991.
- Εικ. 22, 27, 28, 29, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1970-2000.
- Εικ. 6, 7, Γ. Γρηγοριάδου – Σουρέλη, Η ζωή του Χριστού, εκδ. Αστήρ, Αθήνα 2002.
- Εικ. 40, 42, Φωτογραφικό αρχείο του παρεκκλήσιου του αγίου Λουκά του Ιησοκράτειου Γ.Ν.Α.
- Εικ. 44, Η Ελλάδα του Μουσείου Μπενάκη, Αθήνα 1997.
- Εικ. 49, 50, 51, Φωτογραφικό αρχείο της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος.
- Εικ. 60, 62, Ιστορικά Ελευθεροτυπίας (22.02.2001 και 02.01.2204).
- Εικ. 61, 64, «Ορθοδοξία – Ελληνισμός». Πορεία στην τρίτη χιλιετία, τ. Β', Ιερά Μονή Κουτλουμουσίου, Άγιον Όρος 1966.
- Εικ. 67, 68, Άγιον Όρος, Οι Άγιοι Τόποι της Μακεδονίας με το φακό του Στάθη Χαριτόπουλου, Θεσσαλονίκη 1995.
- Εικ. 4, Έκδοση αρχιμ. Γαλακτίωνος Γκαμιλή.
- Εικ. 17, Σκίτσο της μαθήτριας Α. Αποστολάκη (Β' Λυκείου).
- Εικ. 18, Αρχιμ. Ευμενίου και του αδελφού αυτού Α. Ε. Στήπη, των Κυπρίων, εκδ. Μ. Απέργη.
- Εικ. 37, Ορθοδοξία και η των πάντων Ενότης, Ιερά Μονή Κουτλουμουσίου, Άγιον Όρος 1997.
- Εικ. 38, 58, Φωτογραφικό αρχείο Ι. Κοιμνηνού.
- Εικ. 43, Φωτογραφικό αρχείο της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αμερικής (<http://www.oca.org>).
- Εικ. 46, Φωτογραφικό αρχείο Κοινότητας Καλαματώτης Χίου.
- Εικ. 52, 55 Εγκυκλοπαιδεία Δομή, Πινακοθήκη, εκδ. Δομή, Αθήνα 1975.
- Εικ. 53, C. Wilson, Άτλας των Ιερών Τόπων, μτφρ. Μ. Τζιαντζή, Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη, Αθήνα 2002.
- Εικ. 54, Α. Φώσκολος, Προσκύνημα της Α. Α. Ιωάννη Παύλου του Β'. Στα βήματα του Αποστόλου Παύλου, Αθήνα, 4-5 Μαΐου 2001, Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας της Ελλάδος, Αθήνα 2001.
- Εικ. 56, <http://www.rhodesjewishmuseum.org/kahal.htm>
- Εικ. 57, Η τέχνη των Εβραίων (Η τέχνη του Ιουδαϊσμού), (επιμ.) Μ. Κάντελ, μτφρ. Π. Παπαδούλη, εκδ. Ντουωτούμ, Αθήνα 1982.
- Εικ. 59, Περιοδικό God & Religion, Απρίλιος 1999, Άρης Τερζόπουλος: Ειδικές Εκδόσεις.
- Εικ. 65, Κωνσταντινούπολη, η Βασιλεύουσα, εκδ. Μίλητος, Αθήνα 1997.
- Εικ. 66, Άγιον Όρος, (επιμ.) Γ. Ν. Πεντζίκη, τόμ. 1, εκδ. Explorer, Αθήνα 2003.
- Εικ. διδακτικής ενότητας 37, Σκίτσα μαθητών από τον παγκόσμιο μαθητικό διαγωνισμό για τον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό, που διοργάνωσε η Ιερά Μονή Κουτλουμουσίου σε συνεργασία με το ΥΠΕΠΘ.

ΒΙΒΛΙΟ ΔΑΣΚΑΛΟΥ

Το βιβλίο του δασκάλου περιλαμβάνει όλα όσα θεωρήσαμε απαραίτητα για την καθημερινή διδακτική πράξη. Φυσικά και στην περίπτωση αυτή λάβαμε υπόψιν μας την περιορισμένη έκταση του εγχειριδίου (μόλις 100 σελίδες).

Κάθε ενότητα ξεκινά με την παρουσίαση των στόχων, οι οποίοι έχουν διακριθεί σε γενικούς και επιμέρους στόχους. Στη συνέχεια παραθέτουμε τη σχηματική παρουσίαση του περιεχομένου της διδακτικής ενότητας. Το σχήμα αυτό ο δάσκαλος μπορεί να το χρησιμοποιήσει για την καλύτερη και πληρέστερη ανάπτυξη της ενότητας, είτε δίνοντάς το στους μαθητές (φωτοτυπώντας το ή γράφοντάς το στον πίνακα), είτε χρησιμοποιώντας το ο ίδιος ως σχεδιάγραμμα διδασκαλίας.

Σχηματική παρουσίαση του περιεχομένου της ενότητας

Ουσιαστικό μέρος κάθε ενότητας, στο βιβλίο του δασκάλου, αποτελεί η ανάπτυξη του περιεχομένου και οι μεθοδολογικές υποδείξεις. Εκεί ο δάσκαλος θα αναζητήσει πληροφορίες για τις θεολογικές αλήθειες που αναφέρονται στο μάθημα, αλλά και για τις διαθεματικές έννοιες που εντοπίζουμε στη διδακτική ενότητα.

Για να βοηθήσουμε τον εκπαιδευτικό προτείνουμε κάποιες μεθόδους διδασκαλίας σε κάθε διδακτική ενότητα. Ταυτόχρονα ο δάσκαλος θα βρει τις πηγές και το εποπτικό υλικό που μπορεί να χρησιμοποιήσει κατά τη διδασκαλία των εννοιών αυτών.

Στο τέλος κάθε ενότητας, υπάρχουν οι απαντήσεις για τις ερωτήσεις του βιβλίου του μαθητή, κάποιες επιπλέον δραστηριότητες και φυσικά ειδική βιβλιογραφία (που περιλαμβάνει και δικτυακούς τόπους) σχετική με το περιεχόμενο της κάθε ενότητας.

Βιβλιογραφία-Διευθύνσεις στο Διαδίκτυο

- Δεληκωσταντής Κ., Το ήθος της ελευθερίας. Φιλοσοφικές απορίες και θεολογικές αποκρίσεις, εκδ. Δόμος, Αθήνα 1990.
- Μπερντιάεφ Ν., *Αλήθεια και Αποκάλυψη*, μτφρ. Χ. Μαλεβίτση, εκδ. Δωδώνη, Αθήνα 1966.
- Φυτάς Σ. (επιμ.), *2000 Χρόνια Μετά. Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι;*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1999.
- www.myriobiblos.gr/texts/greek/kallistos_dromos_prologos.html
- www.i-m-attikis.gr/html/gr/prosvasis/04/06.htm
- www.i-m-attikis.gr/html/gr/prosvasis/37/01.htm

Γενικά το βιβλίο του δασκάλου σε κάθε διδακτική ενότητα έχει την ακόλουθη δομή:

- Σκοποί : Γενικοί –Ειδικοί
- Σχηματική παρουσίαση του περιεχομένου της διδακτικής ενότητας
- Περιεχόμενο –Μεθοδολογικές υποδείξεις, Διαθεματικές Έννοιες
- Εναλλακτικές ή συμπληρωματικές μέθοδοι διδασκαλίας
- Πηγές –Εποπτικό υλικό
- Προτεινόμενες δραστηριότητες
- Εργασίες –Ασκήσεις Βιβλίου Μαθητή
- Βιβλιογραφία

Οι συγγραφείς του βιβλίου των Θρησκευτικών της Στ' τάξης του Δημοτικού σχολείου θα εκτιμούσαν κάθε καλοπροαίρετη κριτική και δεσμεύονται να συμπεριλάβουν σε μελλοντική τροποποίηση του βιβλίου τις παρατηρήσεις των συναδέλφων, που θα χρησιμοποιήσουν το βιβλίο στην καθημερινή διδακτική πράξη.

Ιωάννα Κομνηνού